

Vrtec Antona Medveda Kamnik
Novi trg 26b
1241 Kamnik
telefon 01 830 33 30
telefaks 01 839 13 27
e-pošta: info@vrtec-kamnik.si
e-naslov: www.vrtec-kamnik.si

Gozdni vrtec

KO REČEMO OTROKU NE, BREZ SLABE VESTI

Vsako čustveno razmerje se običajno začne z besedo ja. In ta izrečeni ja, je vedno iskren. Lahko je to ljubezenska izjava, lahko je to ja, ki ga damo otroku, vsekakor pa je to neka zaveza, ki naj bi se je držali. Sčasoma potrditev postane samoumevna. Samoumevno je, da otrok sme vse kar hoče, da dobi vse kar si zaželi. Tako bledita tako radost dajanja kot svoboda sprejemanja.

Do spremembe pride, ko ne moremo več potjevati z ja. Ne s strani odraslih je sprva omahljiv, medtem, ko je otroški ne odločen. Ko otrok izraža svoj ne, je to zato, ker z njim uveljavlja svoja hotenja. Ne ni usmerjen proti odraslemu, je le način doseganja cilja.

V preteklosti so otroci imeli dovolj prostora za igro, več časa so bili sami z vrstniki in so zmogli oblikovati svoje socialne veščine in v interakciji z drugimi so se naučili sprejemati potrditev in zavrnitev njihovih hotenj. Zato je še kako pomembno, da znamo reči ne drugim in ja sebi, ne, da bi pri tem prizadeli drugega.

Sebe lahko globlje spoznamo šele preko razmerij z drugimi, ki so ljubeča in naklonilna. Šele, ko smo zaradi naklonjenosti do drugih pripravljeni zmehčati svoje zahteve in meje takrat razvijemo ustrezen odnos. Razmerja pa ne prinašajo zgolj ugodja, zahtevajo odrekanja, padce in bolečino. Ko smo se pripravljene učiti od drugih se spreminjamo, zavračamo stara načela, sprejemamo nova in se oblikujemo z novimi spoznanji ter vrednotami. Tako postanemo bolj zadovoljni in ko smo zadovoljni s seboj, se sprejemamo, se poznamo, takrat šele lahko sprejemamo tudi druge. Ko se počutimo dovolj svobodne lahko drugim rečemo iskreni ja, a izrečemo tudi iskreni ne, ko to začutimo.

Iz zgodovine lahko razberemo, da starši težko rečejo otroku ne. Bila so obdobja, ko so otrokom rekli ne prepogosto, spet v drugih premalo. Še ne dolgo nazaj, ko še ni bilo toliko izobilja, so starši otrokom rekli ne, ker preprosto niso imeli možnosti, da bi jim lahko ustregli. Danes pa je trend potrošništva in so potrošniško naravnani tako starši kakor tudi otroci. Starši velikokrat ne rečejo ne otroku iz več razlogov: imajo dobro finančno stanje, tako se izognejo morebitnim konfliktom, otrokom želijo, da bi se vedno imeli samo lepo.

Kako pa otroci? Dojenčki rečejo staršem ne preden začnejo govoriti. Starši tako velikokrat postavijo otrokove potrebe pred svoje. Prav pa je, da ob zadovoljevanju otrokovih potreb ne pozabijo na svoje. Starši naj ohranijo vlogo voditelja. Kako? **Voditeljstvo je izraziti svoje vrednote tako, da ljudje okrog nas z veseljem pristopijo k sodelovanju.** Je skladnost med ravnanji in vrednotami. **Dobro starševsko voditeljstvo je poskrbeti za svoje potrebe, ne da bi pri tem pozabili na otrokove.** To daje otrokom varnost in omogoča enakovreden odnos. **Enakovreden odnos pomeni, da damo obema starnema dostojanstvo** (enakovrednosti ne

smemo enačiti z enakopravnostjo). Starši in otroci ne morejo imeti enakih pravic in dolžnosti, prav pa je, da v enakovrednem razmerju spoštujejo potrebe in želje drug drugega!

V prvem letu otrokovega življenja starši svoje potrebe potisnejo pod otrokove. Ko pa otroci shodijo, začnejo odkrivati svet okoli sebe in že močno uveljavljajo svoja hotenja, je čas, da jim starši pokažejo, da niso le njihovi skrbniki in služabniki. Otroci bodo tako še naprej pričakovali popolno predanost staršev. Posledica popolne predanosti je vzajemna frustracija in napačno razumevanje ljubezni. Otroci tako prepogosto zahtevajo stvari, ki niso ustrezne, če jim starši na ustrezen način tega ne povedo. Podobno se dogaja v višjih slojih, ko otroke namesto staršev vzgajajo drugi, otroci pa dobijo vse kar si poželijo in tudi mnogo takšnega, kar v resnici ne potrebujejo. Otroci v družini pa si želijo le enakovredne udeležbe pri ustvarjanju odnosov. Če tega ni, se pojavi potreba zunanji stimulaciji in razvedrilu.

Majhen otrok se uči na podlagi odziva staršev. Tako spoznava potrebe in vrednote, ki jih imajo njegovi starši in jih seveda povzema. To je učni proces, ki zajema jasnost in stalnost ponavljanja. Le od potrpežljivosti staršev je odvisno kako dobro se bo to ponotranjilo, lahko traja kratek čas ali pa več let. Kritika in jeza ne pomagata. Otroci so po naravi raziskovalci in ne učenci. Zato na podlagi izkušenj prihajajo do lastnih sklepov. Potrpežljivost in ljubezen staršev je tisto kar pri tem potrebujejo. Potrebujejo odziv na nenehno preizkušanje resničnosti in to vključuje tudi starševske individualne meje in vrednote. Izražanje staršev naj bo zato osebno in konkretno, primer: »Ne, danes ti ne bom kupila bombonov!« kritičnost, očitki in defenzivnost staršev samo podaljšuje čas, ki je potreben, da otroci pridejo do ustreznih odgovorov. Zato je pomembno, da otroku pokažemo, da ga spoštujemo.

Govorica telesa, način izbiranja besed, vse to so sporočila, ki jih dajemo otrokom. Če so besede enostavne, razumne, jasne, bodo otroci sporočila lažje sprejeli. Sporočila naj bodo v skladu za namenom sporočenega in ni nujno, da so vedno prijazna. Ko želimo izraziti neka hotenja je prav, da govorimo o sebi, svojem počutju in ne o sogovorniku (namesto da rečemo, da je otrok preglasen, mu povemo, da smo utrujeni in želimo, da je nekaj časa malo tišji). Zato se dogaja, da predolge razlage s strani staršev naletijo na »gluha« ušesa otrok. Starejši otroci in najstniki staršev tako sploh ne poslušajo, saj si želijo, da bi starši povedali naravnost in preprosto kaj želijo.

Čim bolj staršem uspe uskalditi besede z njihovo lastno osebnostjo, tem več spoštovanja bodo pridobili. Tudi okolica bo do njih pokazala več spoštovanja. Glavna naloga staršev je zagotovitev osnovnih potreb otroka: potrebe po varnosti, bližini, varstvu, sprejetosti, hrani, spanju, oblačilih. Starši pa lahko seveda izpolnijo tudi trenutne želje otrok, ki pa niso več nujno potrebne. Otroci sprva ne ločijo kaj je nujno in kaj ni. Naloga staršev je, da prepoznajo kaj otrok v resnici potrebuje in česa ne.

Otroci ne postanejo razvajeni takrat, ko dobijo preveč tistega, kar v resnici potrebujejo. Razvajeni pa so otroci, ki hočejo vedno dobiti vse, kar se jim zahoče, so zahtevni preko mere in naporni in ne prenesejo besede ne. A v napačno smer gre razvoj otrok, ki dobijo preveč »napačnega« in seveda tudi iz neustreznih razlogov. Izpolnjevanje želja otroku pa naj ne bo pogoj za povratno uslugo in pogojevanje nečesa drugega.

Koliko igrač potrebuje otrok? Otrok v bistvu ne potrebuje veliko igrač, potrebuje pa nekaj s čimer se bo igral. Od standarda, moralnih načel in miselnosti staršev je odvisno koliko igrač bodo otroku omogočili. Otrokova sreča ni odvisna od količine igrač, niti od tega kakšne znamke oblačil nosi, niti od tega kolikokrat se pohvali z obiskom restavracij s hitro prehrano. Prav je, da se z otroki pogovorimo o njihovih željah, naših zmožnostih in naših načelih. Pomemben je način kako jim nekaj omogočimo ali pa se morajo čemu odreči. Ko so se odrasli pripravljene pogovarjati kot s sebi enakimi, bodo otroci sprejeli omejitve veliko bolje kot, če bi nastopali s kritiko in preprirom.

Otroci imajo vedno nove želje. Nekateri starši jih brez obotavljanja v hipu izpolnijo. Otroci se ne zavedajo svojih potreb, vedo pa kaj si želijo v danem trenutku. Če več let zapored dobijo vse, kar se jim zahoče, ne morejo razviti empatičnosti in socialnega čuta do drugih, saj so usmerjeni vase. Otroci lahko dobijo tisto kar si želijo, seveda pa je pomembno, da se starši zaradi tega ne izogibajo morebitnim konfliktom in z izponitvijo želja ne podkupujejo otrok. Otrok se mora prej ko slej naučiti razlikovati med tem, kaj mora storiti in kaj si želi. Lažje gredo naprej tisti otroci, ki od časa do časa doživijo ne, saj tako spoznanje, da ne morejo vsega doseči takoj. Nekateri starši ne vedo, da ljubezen ni dati otroku vse kar se mu zahoče. ***Ljubezen pomeni dati otroku tisto kar dejansko potrebuje za življenje. Ravno zato je ne, ki od staršev zahteva zelo veliko samopremagovanja, pogosto najbolj ljubeč odgovor, ki ga otrok lahko dobi!***

Starši ne smejo otroku reči ne, ko gre za vprašanje varnosti, bližine, spanja, hrane, oblačil povezanosti. Otroci želijo večkrat odgovore takoj. Spoštovanje pa je večje do tistih strašev, ki o dilemah premislijo in si vzamejo čas za odločitev. Pomembno je, da smo pozorni na čustven odziv otroka, saj je to zanj pomembno. Otroci pričakujejo, da bodo vedno naleteli na odobravanje ter razumevanje staršev. Ni pa nobenega razloga zakaj naj bi starši ravnali vedno preudarno. Otroci pa nimajo koristi od staršev, ki se delajo drugačne kot so v resnici. Odrasli, ki po izmenjavi mnenj z otrokom vztraja pri svojem ne ali pa ga spremeni v ja, uživa pri otroku večje spoštovanje, saj se je pogovarjal, pogajal in ni samo slepo prikimal. Pri vzgajanju pa je pomembna tudi doslednost. Prav je, da se pri vzgoji držimo načel, pomembno pa je tudi, da smo pripravljene kaj spremeniti, če se tako izkaže.

Zelo pomembno je, da se naučimo sprejemati odločitve na podlagi konstruktivnega dialoga. Pomembno je, da znamo in zmoremo poslušati nasprotno stran, da si za pogovor vzamemo čas. Kdaj pa lahko rečemo iskren ja drugi osebi? Takrat, ko vemo, da lahko brez zadrege tej isti osebi rečemo tudi ne. Le tako bo dialog konstruktiven in bo prinesel napredek. Če nimamo možnosti reči ne, se zatekamo v mlačni ja, laž ali resignacijo. Ko želimo pri otroku doseči potrditev, velikokrat naletimo na upor. Mnogo bolje od groženj, pregovarjanj, izsiljevanja je, da željo ponovimo, se umaknemo ter počakamo kaj bo. Tako pri obeh straneh ohranimo dostojanstvo in ne prihaja do nepotrebnih konfliktov. Seveda gre pri tem za upoštevanje otrokove integritete in zaupanje v njegovo sodelovanje.

Avtonomni otroci se že od samega rojstva razlikujejo od svojih vrstnikov: že od ranega otroštva so drugačni, zrelejši, ne marajo za stike z drugimi, razen, če tega ne želijo sami. Običjno se uprejo pravilom, ki jih drugi brez težav upoštevajo. Avtonomni otroci imajo enako potrebo po bližini in pripadnosti, vendar hočejo sami odločati o tem kdaj in koliko bo stikov. Njihovo

vedenje ponazarja temeljni konflikt med potrebo po pripadnosti in neodvisnosti. Svoje meje si postavijo sami in ja rečejo samo takrat, ko imajo popolno možnost izbire. Vedejo se kot odrasli in imajo izrazito samopodobo. Pomoč staršev sprejmejo šele, ko starši sprejmejo njihovo svojevrstnost.

Otroci zrastejo v najstnike in to ja čas, ko imajo nanje velik vpliv tako vrstniki, mediji in potrošniške družbe. Naloga staršev pa je, da vztrajajo pri vrednotah. Večinoma se je potrebno pogajati več in dlje. Ko napoči čas pubertete morajo starši dovoliti mladostnikom, da se učijo odgovornosti za svoje ravnanje. Starši lahko mirne vesti rečejo otroku ne, če menijo, da je tako bolje zanje. Mladostniki pa v tem obdobju ugotavljajo katera prepričanja, ki so bila podana s strani staršev še sprejemajo in katera ne. Mladostniki tako krojijo svoje potrebe, interese in želje.

Kakšen je pravi, osebni ne? Osebni ne je tisti, s katerim nikogar ne prizadanemo in z njim naredimo največji vtis. Ko izrečemo osebni ne, ga ne izrečemo drugemu, temveč sebi. Odpovemo se svojim načelom, stališčem. Obstaja ženski ne, ki je povezan z vlogo žene skozi zgodovino, saj so žene imele manj možnosti za samopotrjevanje. Moški pa so ravno zaradi tega v prednosti in lažje izrečejo osebni ne. Tudi zakonca si morata znati reči ne, ki je izrečen brez nepotrebne kritike. Kajti, če nekdo v paru zatira svoje potrebe, želje in načela postaja pasiven, samopodoba je pobita, odnos med partnerjema pa postane neiskren. Tudi otroci smejo reči ne. Pomembno je, da so otroci obravnavani s skrbjo ter spoštovanjem do njihovih osebnih mej. Ko je tako, otroci odrasle poslušajo in spoštujejo njihova mnenja ter načela, ne vedno, večinoma pa to velja.

Pripravila: dipl. vzg. predš. otrok: Marija Hribar

Viri:

Jull Jasper, **Reci ne, brez slabe vesti**, založba Didakta, Radovljica, 2013.